

régi recept szerint születünk.) Ez a lektor nem stüllyeszti el az ilyen előd-méltküli kéziratokat, hanem inkább világra segíti jönni. Ha ilyen a lektorom, nyilván igen meggondolkoztat javaslataival, mert tudom róla, hogy nem akar rámerőszakolni tönténésbeli, megformálási elképzeléseket, stílusomat sem akarja a saját szavajára szerint átgyomlálni. Az ilyen lektor szaván nem érzi az író, hogy pozíciójánál fogva fölényben tudja magát vele szemben, hogy elrendel vallamit, amit az írónak ajánlatos végrehajtani... Lehetne még sorjázni a lektor kívánatos tulajdonságait, de úgy vélem, az arcél és feladat így is világos: (S számómra az a legmegnyugtatóbb, hogy ezeket a vonásokat nem képzeletem szülte most, hanem lektor ismerőseimről kellett csupán leje-

gyeznem. Lehet, hogy nyugodt lélekkel egyetlen nevet még nem tudnék ide írni, hogy X. Y. lektor ilyen, de *legtöbbjük* nagyon kezd már hasonlítani ehhez a meg nem nevezetthez. És ez örvendetes, az írók bizalma ezért növekszik a lektorok iránt).

Arról, hogy *gyakorlatilag* hogyan dolgoznak együtt, kevés szóval ezt mondhatom: a lektori tanácsok alapján az író ereje és ideje szerint javít a művön, beleír, kihagy, átkölt részeket, tompít jelzőkön, erősebb, fényesebb szavakat ír be, egyszóval addig formálgatja művét, míg egyszer — nyomdakész lesz. Ilyenkor látja az író, hogy akármennyit harcolt egy szóért, mondatért, fordulatért, esetleg jellemvonásért, mégis érdemes volt tusazkodni a lektorral. Tisztabb, ágazabb és szebb lett műve.

Varga Imre

Szerző és szerkesztő

1936-ban a »Szovjetszkij Piszatyelj« kiadóvállalat megbízásából szerkesztem kellett »Az acélt megedzik« új kiadását. Ebből kifolyólag megismerkedtem, majd összebarátkoztam Nyikoláj Osztrovszkijjal. Első találkozásunk alkalmával Osztrovszkij így szólt hozzám:

— *Megmondom őszintén, nagyon szeretném tudni, hogyan is veszed kézbe a könyvemet. Elvégre te fészülsz át, te adod neki azt a formát, amelyben az emberek látni fogják. Hogy átfészülsz, az nem baj, de milyen lesz a »fészü«?*

Csakugyan: milyen legyen a »fészü«? Másként szólva: melyek azok a megállapított kritériumok, amelyeket a szerkesztőnek a szépirodalmi műveknél, vagy irodalom-kritikai cikkeknel alkalmaznia kell? Milyen határokig mehet követelésében a szerkesztő, milyen mértékben van a szerzőnek joga arra, hogy ne egyezzen bele a szerkesztő követeléseibe?

A szerkesztés területén nem dolgozták ki ennek szabályait. Az általános előírások hiánya (elég gyakran) súlyos félreértésekre vezet, amikor aztán egyes szerzők a szerkesztőt olyan embernek tartják, akinek hivatása tönkretenni az ő életüket és a hangulatukat, a szerkesztők pedig (sajnos, ez a gyakoribb eset) a szerzőben a kézirat előkészítésének és nyomdába adásának elkerülhetetlen alkadályát látják.

Mi a szépirodalmi kiadóvállalatok szerkesztőinek szerepe? Mi a szerkesztő? A szerző tanácsadója, stilisztikai korrektor, közvetítő a szerző és nyomda közt, vagy a kéziratot a kiadóhivatal nevében felülvizsgáló ellenőr, akinek hivatása biztosítani a vállalatot a lehetséges hibák és kellemetlenségek ellen?

Az eszményi szerkesztő olyan ember, aki az irodalom egészének érdekeit, az olvasótábor érdekeit védi. De mi a valóság? A valóságban a szerkesztés munkája gyakran függ számos mellékkörülménytől, amelyek között nem csekély jelentőségű a szerző ellenállása, vagy társadalmi súlya, valamint egyes szerkesztők izlésbeli szeszélye és zsarnoki hajlama.

Egyes írók közönyösek azzal szemben, amit írtak, készek bármilyen engedelményekre — még abba is beleegyeznek, hogy mások egész oldalakat írjanak bele műveikbe — csakhogy végre nyomtatásban lássák alkotásukat. Ez, persze, még fokozottabban hozzájárul ahhoz, hogy egyes szerkesztők bürokratikusán végezzék munkájukat.

A szerzők és szerkesztők kapcsolata terén mutatkozó kaotikus helyzetet következtében egyesek tudatában teljesen elhomályosul, hogy a mű igazi gazdája mégiscsak a szerző, az író. A kéziratot, végzet munkára a legnagyobb tapintatot követeli meg a szerkesztőtől, különösen akkor, amikor bele kell írnia a műbe valamit.

Nyikoláj Osztrovszkij elmondta: »Az acélt megedzik« kiadásakor az egyik szerkesztő kardoskodott, hogy hagyják ki Tonva témavonalát a regényből. »Azt mondta, hogy proletár fiúnak nem lehet semmi köze egy burzsoá kisasszonyhoz. Hát azt már nem; nem engedtem neki. Egyébként, ha visszagondolok arra, hogyan tanítgattak és miket kívántak a kéziratom alapján, akkor nemesak arra kell emlékeznem, hogyan tanultam, hanem arra is, hogyan verekedtem.«

K. Zelinszkij